

СТАНОВИЩЕ

относно представен за рецензиране дисертационен труд, за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Трудова и организационна психология

Автор на дисертационния труд: **Ива Иванова Димитрова**

Тема на дисертационния труд: **„Академична и кариерна мотивация при студенти от специалност „Право“**

Научен ръководител: доц. д-р Русанка Манчева

Получени материали: дисертация, автореферат, автобиография, списък със статии

1. Лични данни за докторанта

Ива Иванова Димитрова е родена на 13.2.2089 година. През 2008 година е завършила езикова гимназия „Акад. Людмил Стоянов“ гр. Благоевград с разширено изучаване на английски и немски език. Още същата година е приета за студентка в специалност „Право“, Правно-исторически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, където успешно се дипломира през 2013 година с професионална квалификация „магистър по право“. От 08.06.2015 година работи като администратор (факултетен секретар) към Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Професионалните и интереси и търсенето на нови компетенции в областта на правните науки, но вече от психологичен ракурс, са в основата на интересите и към Трудовата и организационната психология. От 2018 година тя е редовен докторант към катедра „Психология“ по същата докторска програма. Множеството и участия в различни обучения и докторантски сесии е доказателство за трайните и интереси към изследваната проблематика и отговорното и отношение към научната си подготовка. Участието и в национални и европейски проекти, както и компетентностите и в обучителния процес са в основата на избора и за асистент към катедра „Психология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград. Тя успешно преминава обучението си в докторантската програма, представя на членовете на катедра „Психология“ проекта си за дисертационна разработка и след обсъждането и е насочена за защита пред научно жури. Резултатите от приложената програма iThenticate на фирма Turnitin, за установяване на сходство с други трудове, показва много нисък резултат (7 %), което е доказателство за високата автентичност на предложения за рецензиране дисертационен труд.

2. Структура и съдържание на представената дисертация.

Дисертационната разработка е в общ обем от 163 страници. В съответствие с изискванията, за подобен род разработки, съдържа увод, теоретична и изследователска част, които са структурирани в три глави и продължение със заключение, приноси и 5 броя приложения. За написването и авторката се позовава на 185 литературни източника, както на кирилица, така и на латиница. Материалът е онагледен с 43 таблици и 19 фигури, които помагат на четеца за възприемане на съдържанието.

Теоретичният обзор поставя акцент върху идеите за мотивацията и кариерата, като неразделна част от живота на младия човек, и най-вече на студента. Предложена е спецификата на тези феномени при студентите от специалност „Право“. В логическа последователност докторантката, с усета си на изследовател, предлага анализ на конструкта „мотивация“ в психологическата литература през погледа на различни автори, като обръща внимание на значимостта на академичната мотивация за успешното обучение на студентите. То е неразделна част от тяхната познавателна активност. Тя правилно отбелязва, че „университетът затвърждава капацитета на потребностите на студента за успешно справяне със съвременните социални предизвикателства, посредством усвоените академични знания и умения, подготвяйки го за професионална ефективност“. В този смисъл връзката ефективно обучение – кариера и кариерно развитие, освен че е обективна има своите субективни измерения в личностната мотивация на студента. Прави много добро впечатление желанието на докторантката да потърси връзка между професионалния избор на младия човек, професионалното му самоопределение и обучението му в избраната специалност. Добрите компетенции на докторантката, по изследвания проблем, се затвърждават и от предложената професиограма и психограма на професията “юрис”, което засилва доброто впечатление за професионалните и компетенции на изследовател. Не се анализира само когнитивната оценка за академичен успех, а се търси връзка с целите, самоефективността и проекцията в бъдещето. Това е важен аспект от проекцията на младия човек в професионалната му кариера, включваща не само изявата на специалист, но и развитието и израстването му като професионалист. Оста „избор на професия- професионален избор на специалност- мотиви за обучение- академична успешност в обучението“ е еднопосочна, но само повърхностно. Тя се повлиява от личността на студента и онази подкрепяща го среда, която го прави „успешен“. Докторантката е открила точно тази взаимозависимост. Теоретичната част това като един цялостен образ и това е много положително.

3. Съответствие на избраната методология на психологичното изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд

Умението на докторантката да организира, реализира и анализира резултатите от проведено изследване, свързано с измерване наличието на взаимовръзки между академичната и кариерна мотивация при студенти от специалност „Право“ и такива, изучаващи други специалности, са представени в глава 2, озаглавена „Организация на научното изследване“. За увеличаване обективността на получените резултати, докторантката успешно използва методът на сравнението чрез търсенето на „значими различия в контекста на двата конструкта по отношение на основни личностни характеристики и демографски особености, като предиктори на избора на юридическата професия“. Изследователската наситеност се запълва и от желанието на докторантката да „конструира и апробира авторски инструмент за установяване на особеностите на академичната и кариерна мотивация на студенти, обучаващи се в специалност „Право“. Изследването е проведено в периода: зимен семестър 2019 г. – летен семестър 2020 г. В него участват студенти, обучаващи се във всички курсове (от първи до пети) в специалност „Право“, както и студенти от други социални и хуманитарни специалности на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Както основната, така и работните хипотези са релевантни на поставените цел и задачи на изследването. Те звучат убедително и в частта си за сравнение – разкриване на взаимовръзка между академичната и кариерна мотивация, както при студенти от специалност „Право“, така и при студенти от други специалности. Според докторантката, изборът на специалност е съпроводен от личностни характеристики - студентите, които се обучават в специалност „Право“ се характеризират с по-високи нива на екстравертност, обособеност, самоконтрол и емоционална устойчивост, за разлика от студентите от други специалности, които демонстрират по-високи стойности на интроверсия, привързаност, импулсивност, емоционална неустойчивост и експресивност. Значимостта на избора определя по-голяма устойчивост на академичната и кариерната мотивация в диапазона от една учебна година при студенти от специалност „Право“, отколкото при студентите, обучаващи се в други специалности. Освен това демографските характеристики (пол, курс на обучение, доход, родителска професия) също се очаква да повлияят академичната мотивация, както и кариерната такава. Важен аспект в изследователският конструкт е идеята на докторантката, че получените данни могат да бъдат „благоприятна емпирична основа за конструиране и апробиране на авторски инструмент за установяване на особеностите на академичната и кариерна мотивация на студенти, обучаващи се в специалност „Право“, чийто психометрични стойности

притежават висок измервателен потенциал и широк приложно-практически характер“, което е доказателство за академичната и изследователска и зрялост. Използваната анкетна карта има авторски диапазон, използваните психологични въпросници са познати и утвърдени инструменти, адаптирани за български условия.

4. Умение на докторанта да анализира и представя научни резултати и научни приноси

Изследователските умения на Ива Иванова Димитрова се доказват изцяло в предложената трета глава. С лекотата на добър анализатор тя успешно предлага статистико – математически анализ на получените резултати от изследването. Доказателствата на всяка от хипотезите се предлага с обективна статистическа обосновааност. Прави впечатление авторският модел, който докторантката успешно апробира. Получените клъстери доказват една по-конкретна картина на мотивационната значимост и ефективност на студентите от специалност „Право“. Мисля, че той може успешно да се приложи и към други специалности, тъй като обхваща елементи на обучението на студентите въобще. Приветствам тази връзка (доказана като значимост чрез клъстерен анализ) между академичните умения, вътрешната мотивация, ефикасността на преподавателите, кариерния устрем, външната мотивация и значимите други. Смятам, че основателно докторантката си поставя амбициозната цел да продължи изследователските си търсения по тази проблематика. Обобщенията на резултатите, както и заключението звучат убедително. Това се отнася и до предложените приносни моменти, които са насочени към работата на университетските преподаватели. Последните години все по-рядко се срещат подобни идеи, свързани с висшето образование в България. Не само подготовката на студентите, но и процесът на личностното им развитие и желанието им за професионална кариера е важен елемент от процеса на обучение.

5. Мнения, препоръки и бележки.

Представената разработка показва много добрата теоретична подготовка на докторантката, както и уменията и да обработва, интерпретира, анализира и обобщава резултати от проведено психологично изследване. Изследването е проведено коректно и при спазване на всички етични изисквания. Разработката е балансирана и много добре структурирана. Авторският модел е добре представен и обоснован.

Заключение:

В резултат от цялостния ми прочит на дисертационния труд на Ива Иванова Димитрова на тема: „Академична и кариерна мотивация при студенти от специалност „Право“ и на

основата на изведените мнения давам с убеденост своята положителна оценка за разработката и предлагам на членовете на научното жури да присъди на автора и научната и образователна степен „доктор” в Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Трудова и организационна психология.

13.04.2023 г.

Член на научно жури:

/доц. д-р Р. Манчева/